

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

Κώστας Παπαλιώζης

Ο καπιταλισμός καθώς σπρώχνει τους αγρότες στην εκποίηση της γης τους, τους μετατρέπει σε μισθωτούς-προλετάριους.

Μαρξ

Τα έργα ζωγραφικής του Παπαλιώζη διακρίνουμε αυτή την ιστορία, τον ψυχολογικό κλονισμό των ανθρώπων της υπαίθρου, που μετακινήθηκαν από το χωριό στην πόλη και στο εργοστάσιο. Η ένταξή τους δεν ήταν ανώδυνη και ο κοινωνιολογικός όρος «ενσωμάτωση», δεν περιγράφει τα βιώματά τους. Τα καπνοχώραφα, ο καιρός, τα βουνά, οι πηγές και τα δέντρα έγιναν ανάμνηση, όπως και οι έμποροι που έπαιρναν τη σοδειά. Τώρα το μεροκάματο στο εργοστάσιο είχε σταθερή αξία. Η μετακίνηση στην αστική μητρόπολη εξασφάλιζε ανέσεις, με αντίτιμο την ένταξη σε έναν τεχνικό κύκλο ζωής πολύ εντατικό και απαιτητικό από τον εποχικό κύκλο της ζωής στο χωριό. Και δεν ήταν μόνο αυτό. Οι μετανάστες μπαίνανε μέσα σ' ένα κόσμο που τους αντιμετώπιζε σαν νούμερα, όχι ως πρόσωπα. Γίνονταν αριθμοί ανάμεσα σε άλλα εκατομμύρια αριθμών, χωρίς κανένα άλλο στοιχείο ταυτότητας, παρά μόνο την εργατική τους δύναμη. Για τα αφεντικά του εργοστασίου, ο εργάτης δεν έχει σημασία αν είναι χριστιανός ή μουσουλμάνος, άθεος ή πιστός. Αυτό που μετράει είναι η απόδοσή του στην παραγωγή. Και για τον περισσότερο εργατόκοσμο το «μπόνους» έγινε ένας νέος τρόπος ζωής.

Τα συμβολικά έργα που παράγονται μέσα σε τέτοιες συνθήκες ραγδαίας πολιτισμικής μεταβατικότητας, όπου αντιθετικά στοιχεία συνωθούνται σε κατάσταση αντιπαλότητας, τα χαρακτηρίζει η συγχώνευση διαφορετικών και αντιφατικών μορφολογικών στοιχείων. Όμως τα έργα αυτά κι' αν ακόμα έχουν κάτι

Εργάτης. Ελαιογραφία σε ξύλο. Μελβούρνη 1977

σημαντικό να πουν, δεν θα τύχουν της απαιτούμενης προσοχής από τους παράγοντες της πολιτιστικής βιομηχανίας, αλλά ούτε και θα προσεχτούν από τον υποβαθμισμένο κόσμο της μετανάστευσης.

Ο Κ. Παπαλιώζης με το που ήρθε στην Αυστραλία και για τα επόμενα δέκα χρόνια, δούλεψε ως ανειδίκευτος εργάτης στην αυτοκινητοβιομηχανία της FORD, που τότε βρισκόταν στο εργατικό προάστιο του Broadmeadows στις βόρειες παρυφές της Μελβούρνης. Την περίοδο αυτή είναι, που τις λίγες ελεύθερες ώρες του τα απογεύματα, καταπιάνεται να ζωγραφίσει ως αυτοδίδακτος. Και περιέργως, το θέμα της ζωγραφικής του, ήταν η συνέχεια αυτού που είχε ζήσει την ημέρα στο εργοστάσιο. Ζωγράφιζε εργάτες. Τι ήταν αυτό που έκανε τον Παπαλιώζη να θέλει να αναπαραστήσει αυτό που έζησε στο εργοστάσιο, και όχι να ξεχάσει με διασκεδάσεις φυγής το πληκτικό και κουραστικό περιβάλλον

που έζησε στο χώρο της εργασίας, όπως κάνει ο περισσότερος κόσμος;

Δεν θα πέφταμε έξω αν λέγαμε πως ο Παπαλιώζης ζωγράφιζε εργάτες, για να δει εκεί μέσα σαν σε καθρέφτη, τη δική του μοίρα στη μετανάστευση. Όμως έτσι έκανε κάτι σπάνιο για εκείνη την εποχή, γιατί η φιγούρα του χειρώνακτα εργάτη και ό,τι είχε σχέση με την εργασία, δεν αποτελούσε πια θέμα της «υψηλής τέχνης», που ευνοούσε και πρόβαλε η βιομηχανία της κουλτούρας. Ούτε και ο κόσμος των ελληνικών κοινοτήτων είχε δείξει ποτέ πραγματικό ενδιαφέρον για να ενθαρρύνει καλλιτέχνες, και ανθρώπους των γραμμάτων να αποτυπώσουν την πραγματικότητα της μεταναστευτικής ζωής σε όλες τις πτυχές. Επειδή ο κόσμος της μετανάστευσης είχε μια επιθυμία να προβάλλει την μικροαστική του επιτυχία, έφτανε στο σημείο μέχρι και να σιωπά και να αντιστρατεύεται ό,τι έδειχνε την μεταναστευτική πραγματικότητα. Η προσοχή των μέσων ενημέρωσης έπεφτε στη διασκέδαση όχι στην εργασία.

Η σειρά λοιπόν των έργων με θέμα τους εργάτες, που δημιουργεί ο Παπαλιώζης τη δεκαετία του '70 στη Μελβούρνη, δείχνει σε τι κρίση είχε μπει η εθνική συνείδηση του μετανάστη πρώτης γενιάς. Τα ζωγραφικά έργα του ως συμβολικές μορφές της κουλτούρας, φέρουν μέσα τους όπως θα δούμε υποβαθμισμένα όλα τα στοιχεία που συνθέτουν την υποκειμενικότητά του:

- Την εθνικότητα.
- Την ταξικότητα και
- Την φυλοτικότητά του.

Παρακάτω θα δούμε τους τρεις αυτούς τομείς της υποκειμενικότητας που συνθέτουν το «Εγώ» του μετανάστη αναλυτικά. Πρέπει να έχουμε υπόψη μας, πως στη ζωγραφική η εθνικότητα και η κουλτούρα, γίνεται συνήθως με την προβολή θεμάτων από την ιστορία του έθνους, τα σύμβολα που μέσα στην ιστορία έχουν υιοθετηθεί, τη ζωή στο χωριό ή την πόλη, και σε ένα δεύτερο επίπεδο, έχουμε και την υιοθέτηση των μορφολογικών συμβάσεων στην αναπαράσταση που έχουν καθιερωθεί ως εθνικές.

Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή

Ο Κ. Παπαλιώζης με το που ήρθε στην Αυστραλία και για τα επόμενα δέκα χρόνια, δούλεψε ως ανειδίκευτος εργάτης στην αυτοκινητοβιομηχανία της FORD

Εργαζόμενος στο εργοστάσιο της Ford. Ελαιογραφία σε ξύλο. Μελβούρνη 1978